

ΡΟΜΠΕΡΤ
ΧΑΡΙΣ

CONSPIRATA
Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ

ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΩΝ ΜΠΕΣΤ ΣΕΛΕΡ
ΠΟΜΠΗΙΑ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΟΣ: ΑΙΝΙΓΜΑ

CONSPIRATA - Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ

Ρόμπερτ Χάρις

Ρώμη, 63 π.Χ. Σε μια πόλη έτοιμη να ανακηρυχθεί πρωτεύουσα μιας αχανούς αυτοκρατορίας, επτά άνδρες μάχονται για την κατάληψη της εξουσίας: ο άρτι εκλεγείς ύπατος Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας· ο αδίστακτος αντίπαλός του Γάιος Ιούλιος Καίσαρας· ο ενδοξότερος στρατηγός της Δημοκρατίας Γάιος Πομπήιος· ο πλουσιότερος πολίτης της Ρώμης Μάρκος Λικίνιος Κράσσοσ· ο φανατικός της πολιτικής και μέγας οπαδός του στωικισμού Μάρκος Πόρκιος Κάτωνας· ο ψυχοπαθής Πατριίκιος Λεύκιος Σέργιος Κατιλίνας· ο φιλόδοξος ηδονοθήρας νεαρός Πόπλιος Κλώδιος Πούλχερ, της πανίσχυρης οικογένειας των Κλαυδίων.

Οι προσωπικές και πολιτικές διαδρομές αυτών των υπαρκτών ιστορικών προσώπων –οι συμμαχίες και οι συνωμοτικές δραστηριότητές τους, οι βανασότητες και η ηθική κατάπτωσης τους, η αίγλη και τα εγκλήματα τους– συνυφάνθηκαν για να στηθεί ένα πολυσχιδές σκηνικό, με αφετηρία την περίοδο υπατείας του Κικέρωνα, και την ανακήρυξή του, την επόμενη χρονιά, σε Πατέρα του Έθνους, καλύπτοντας μια πενταετία – ένα πλήρες *lustrum*. Αφηγητής είναι ο δούλος Τίρωνας, ιδιαίτερος γραμματέας και έμπιστος του Κικέρωνα, επινοητής ενός πρωτοποριακού –για την εποχή– συστήματος στενογραφίας, ο οποίος γνωρίζει όλα τα μυστικά του κυρίου του, κάτι που καθιστά τη θέση του εξαιρετικά επισφαλή.

Από την ανακάλυψη του κατακρεουργημένου σώματος ενός παιδιού μέχρι τις έννομες θανατικές εκτελέσεις των συνωμοτών, και από μια σκανδαλώδη δίκη μέχρι το –υποθαλπόμενο– βίαιο ξέσπασμα του ρωμαϊκού όχλου, το *Conspirata*, δημιούργημα της πέννας του Ρόμπερτ Χάρις, ενός αριστοτέχνη του ιστορικού μυθιστορήματος, αποτελεί σπουδή στη σαγήνη της εξουσίας, αλλά και στη φθορά που αυτή επιφέρει.

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: LUSTRUM
Από τις Εκδόσεις Hutchinson, Λονδίνο 2009
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Conspirata – Η Συνομοσία**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Robert Harris
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Έφη Τσιρώνη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Πέρσα Κουμούση
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ηλίας Μασούρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μερσίνα Λαδοπούλου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Α. & Φ. Δεληγιάννης Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Robert Harris, 2009
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Sime/Visualphotos.com
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2010

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2010, 2.500 αντίτυπα

ISBN 978-960-453-746-4

Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΡΟΜΠΕΡΤ ΧΑΡΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

*Μετάφραση:
Έφη Τσιρώνη*

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΡΟΜΠΕΡΤ ΧΑΡΙΣ

Γκότσα!, 1983

Πωλείται Χίτλερ: η ιστορία των ημερολογίων του, 1986

*Καλός και πιστός υπηρέτης: η μη εγκεκριμένη
βιογραφία του Μπέρναρντ Τγκαμ*, 1990

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

Fatherland, 1993, μτφρ. Ξένη Λεκατσά-Τσομπανάκη

Κωδικός: Αίνιγμα, 1995, μτφρ. Φωτεινή Μεγαλούδη

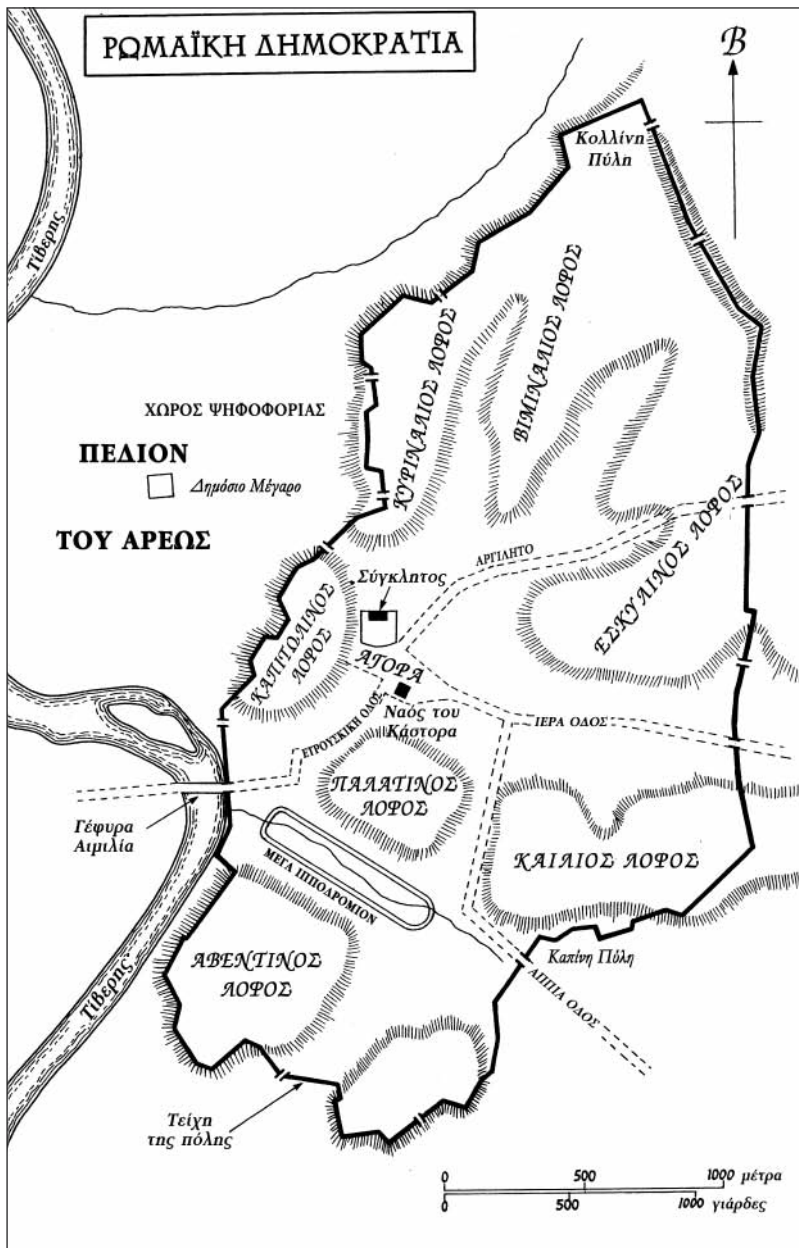
Το μυστικό του Αρχάγγελου, 2000, μτφρ. Φανή Πανταζή

Πομπηία, 2004, μτφρ. Φανή Πανταζή

Imperium, 2007, μτφρ. Φανή Πανταζή

Παρασκήνια εξουσίας, 2007, μτφρ. Έφη Φρυδά

Στον Πάτερ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Λίγα χρόνια πριν από τη γέννηση του Χριστού, ο Τίρωνας ολοκλήρωσε τη συγγραφή της βιογραφίας του Ρωμαίου ρήτορα και πολιτικού Κικέρωνα, στην υπηρεσία του οποίου είχε εργαστεί επί πολλά χρόνια ως γραμματέας.

Ότι ο Τίρωνας ήταν υπαρκτό πρόσωπο και ότι έγραψε ένα τέτοιο έργο είναι καλά τεκμηριωμένο. «Είναι αμέτρητες οι υπηρεσίες που μου προσέφερες», έγραψε κάποτε ο Κικέρωνας στον έμπιστο γραμματέα του, «μέσα στο σπίτι μου και έξω από αυτό, στη Ρώμη και στις επαρχίες, στις μελέτες και στο συγγραφικό μου έργο...» Ο Τίρωνας ήταν τρία χρόνια νεότερος από τον κύριό του, γεννημένος δούλος, αλλά έζησε πολύ περισσότερο από εκείνον, κατορθώνοντας να επιβιώσει, σύμφωνα με τον Άγιο Ιερώνυμο, ως τα εκατό του. Ήταν ο πρώτος που κατέγραψε αυτολεξεί ομιλία συγκλητικού, και η στενογραφική του μέθοδος, γνωστή ως Notae Tironianae, εξακολούθησε να χρησιμοποιείται στην Εκκλησία μέχρι και τον 6ο αιώνα· για την ακρίβεια, κάποια στοιχεία από τα σύμβολά της (όπως το «&» και οι συντομογραφίες «etc, NB, i.e., e.g.») έχουν διασωθεί ως τις μέρες μας. Συνέγραψε επίσης αρκετές πραγματείες για την εξέλιξη των λατινικών. Στις ερμηνευτικές*

* Etc (et cetera): και τα λοιπά· NB (Nota Bene): ας σημειωθεί/προσοχή· i.e. (id est): δηλαδή· e.g. (exempli gratia): για παράδειγμα. (Σ.τ.Μ.)

του σημειώσεις πάνω στους λόγους του Κικέρωνα, ο ιστορικός του Ιου αιώνα Ασκόνιος Πεδιανός αναφέρει στις πηγές του την πολύτομη βιογραφία του μεγάλου ρήτορα· δύο σχετικά παραθέματα υπάρχουν επίσης και στο έργο του Πλουτάρχου. Ωστόσο, όπως συνέβη και με το υπόλοιπο συγγραφικό έργο του Τίρωνα, η βιογραφία του Κικέρωνα εξαφανίστηκε την περίοδο της πτώσης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Το τι είδους έργο θα μπορούσε να είναι αυτή η βιογραφία, εξακολουθεί να απασχολεί σποραδικά τους μελετητές. Το 1985, η Ελίζαμπεθ Ρόσον, μέλος του Κολεγίου Κόρπους Κρίστι της Οξφόρδης, πιθανολόγησε ότι το έργο του Τίρωνα ακολουθούσε κατά πάσα πιθανότητα τα πρότυπα της ελληνιστικής παράδοσης – ενός λογοτεχνικού είδους «ανεπιτήδευτου και λακωνικού· [το οποίο] βασιζόταν μεν σε ντοκουμέντα, αλλά φανέρωνε ιδιαίτερη αδυναμία στην παράθεση ρητών του αντικειμένου του, χωρίς να αποφεύγει τον ανεύθυνο σχολιασμό και τη σερμολογία... [Ο συγγραφέας] αντλούσε μεγάλη ικανοποίηση από τις ιδιορρυθμίες του αντικειμένου του... Μια τέτοια βιογραφία δεν ήταν γραμμένη για πολιτικούς άνδρες και στρατηγούς, αλλά για αυτούς που οι Ρωμαίοι ονόμαζαν *curiosi* [περίεργους, ωτακουστές]».*

Μ' αυτό το πνεύμα προσέγγισα την αναδημιουργία του εξαφανισμένου έργου του Τίρωνα. Αν και στον προηγούμενο τόμο, το *Imperium*, περιέγραψα την αναρρίχηση του Κικέρωνα στην εξουσία, ελπίζω ότι δε θα θεωρηθεί απαραίτητο να διαβάσει κανείς το προηγούμενο βιβλίο για να μπορέσει να παρακολουθήσει το ανά χείρας. Το *Conspirata* είναι μυθιστόρημα και όχι ιστορικό έργο: όποτε οι απαιτήσεις των δύο ειδών ήρθαν σε σύγκρουση, ενέδωσα ασυζητήτι στο πρώτο. Παρ' όλα αυτά, και πάντα στο μέτρο του δυνατού, προσπάθησα να εναρμονίσω τη μυθολογία με τα γεγονότα, και να χρησιμοποιήσω επίσης αυτούσια τα λόγια του Κικέρωνα – από τα οποία, κυρίως χάρη στο γραμματέα του τον Τίρω-

* Ελίζαμπεθ Ρόσον, *Η πνευματική ζωή στην ύστερη Ρωμαϊκή Δημοκρατία* (Λονδίνο, 1985). Σελ. 229-230. (Σ.τ.Σ.)

να, έχουμε τόσο πολλά. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Φέργκους Φλέμινγκ, για τη γενναιόδωρη παραχώρηση του τίτλου. Όσοι αναγνώστες επιθυμούν αποσαφηνισμό της πολιτικής ορολογίας της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας ή όσοι θα ήθελαν να ανατρέξουν σε έναν κατάλογο των χαρακτήρων που αναφέρονται στο παρόν κείμενο, θα βρουν στο τέλος του βιβλίου γλωσσάρι και κατάλογο των προσώπων του έργου.

Ρόμπερτ Χάρις

«Κοιτάζουμε τους υπερήλικες με συγκατάβαση, προετοιμάζοντας απλώς τον εαυτό μας να τους φτάσουμε... Όμως τι θα γινόταν, αν ήμασταν απλώς μια σκιά τους;»

Τζέιμς Γκόρντον Φάρελ, *Η Πολιορκία του Κρισναπούρ*

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΥΠΑΤΟΣ

63 π.Χ.

*«O condicionem miseram non modo administrandae verum etiam
conservandae rei publicae!»*

«Τόσο η διαφύλαξη της δημοκρατίας (όσο) και η διοίκησή της –
τι αγάριστη δουλειά!»

Κικέρωνας, λόγος, 9 Νοεμβρίου 63 π.Χ.

I

ύο ημέρες πριν από την εγκατάσταση του Μάρκου Τύλλιου Κικέρωνα στο αξίωμα του υπάτου της Ρώμης, το σώμα ενός παιδιού ανασύρθηκε από τον ποταμό Τίβερη, κοντά στους λεμβώνες του πολεμικού στόλου της Δημοκρατίας.

Κανονικά, μια τέτοια ανακάλυψη, παρότι τραγική, δε θα θεωρείτο αρκετά σημαντική ώστε να απασχολήσει έναν εκλεγμένο ύπατο. Υπήρχε όμως κάτι τόσο αποκρουστικό σ' αυτό το συγκρομημένο πτώμα, και τόσο απειλητικό για τη δημόσια ειρήνη, που ο υπεύθυνος για την τήρηση της τάξης στην πόλη, ο αγορανόμος Γάιος Οκτάβιος, έστειλε μήνυμα στον Κικέρωνα ζητώντας του να σπεύσει να τον συναντήσει.

Στην αρχή ο Κικέρωνας δίστασε να πάει, προφασιζόμενος φόρο εργασίας. Έχοντας κερδίσει την εκλογή στο αξίωμα της υπατείας με μεγάλη διαφορά ψήφων από το συνάδελφό του, ο κλήρος της προεδρίας στην πανηγυρική πρώτη συνεδρίαση της συγκλήτου έπεφτε σ' εκείνον. Ήταν πράγματι απασχολημένος, λοιπόν, με τη σύνταξη της εναρκτήριας ομιλίας του. Εγώ όμως ήξερα ότι δεν επρόκειτο μόνο γι' αυτό. Ο κύριός μου ένιωθε ιδιαίτερη αποστροφή για το θάνατο. Τον ενοχλούσε ακόμη και η θανάτωση των ζώων στους αγώνες, κι αυτή η αδυναμία του –διότι, αλίμονο, στην πολιτική, η ευαίσθητη καρδιά αντιμετωπίζεται σχεδόν πά-

ντα ως αδυναμία– είχε αρχίσει να γίνεται ευρύτατα αντιληπτή. Η πρώτη του ενστικτώδης αντίδραση ήταν να στείλει εμένα στη θέση του.

«Και βέβαια θα πάω», απάντησα προσεκτικά. «Αλλά...» Άφησα τη φράση μου να αιωρείται.

«Αλλά;» μου αντιγύρισε απότομα. «Αλλά, τι; Πιστεύεις ότι θα κάνει άσχημη εντύπωση;»

Κατάπια τη γλώσσα μου και συνέχισα να αντιγράφω το λόγο του. Άφησα τη σιωπή να παραταθεί.

«Α, πολύ καλά», βόγκηξε εντέλει ο Κικέρωνας, καθώς σηκωνόταν απρόθυμα από τη θέση του. «Ο Οκτάβιος μπορεί να είναι ζωτόβολο, αλλά ξέρει τι λέει. Δε θα με καλούσε αν δεν επρόκειτο για κάτι σημαντικό. Έτσι κι αλλιώς θέλω να πάρω λίγο αέρα».

Ήταν τέλη Δεκεμβρίου, κι από τον γκριζο σαν το κάρβουνο ουρανό φυσούσε ένας αέρας αρκετά δυνατός και αρκετά τσουχτερός για να σου κόψει την ανάσα. Έξω, στο δρόμο, ήταν μαζεμένοι καμιά δεκαριά αιτούντες, ελπίζοντας να ανταλλάξουν έστω μία λέξη με τον εκλεγμένο ύπατο. Μόλις τον είδαν να βγαίνει από την κεντρική θύρα, έσπευσαν όλοι μαζί προς το μέρος του διασχίζοντας το δρόμο. «Όχι τώρα», είπα, σπρώχνοντάς τους προς τα πίσω. «Όχι σήμερα», πρόσθεσα. Ο Κικέρωνας τύλιξε τη μια άκρη του μανδύα του γύρω από το λαιμό του. Κατόπιν, μ' εμένα στο κατόπι του, κατέβασε το πιγούνι μέχρι το στήθος και ξεκίνησε να κατηφορίζει ζωηρά το λόφο.

Υπολόγισα ότι είχαμε διανύσει γύρω στο ένα μίλι, διασχίζοντας κάθετα την Αγορά κι αφήνοντας πίσω μας την πόλη από την πύλη του ποταμού. Τα νερά του Τίβερη ήταν γοργά και φουσκωμένα, ταραγμένα από φαιοκίτρινες δίνες και συστρεφόμενα ρεύματα. Μπροστά μας, απέναντι από την Τιβερίνα Νήσο, ανάμεσα στις αποβάθρες και στους γερανούς του Ναυστάθμου, είδαμε συγκεντρωμένο ένα αρκετά μεγάλο πλήθος. (Παρεμπιπτόντως, θα πάρετε μια ιδέα για το πόσο παλιά συνέβαιναν όλα αυτά –πριν από μισό και πλέον αιώνα– όταν σας αναφέρω ότι οι γέφυρες που συνδέουν την Τιβερίνα Νήσο με τις όχθες του ποταμού δεν είχαν ακόμη κατασκευαστεί). Πλησιάζοντας εκεί όπου είχε συγκε-

ντρωθεί ο κόσμος, αρκετοί αναγνώρισαν τον Κικέρωνα και, καθώς παραμερίζαν για να μας αφήσουν να περάσουμε, άρχισαν να ψιθυρίζουν παραξενεμένοι μεταξύ τους. Ένας κλοιός λεγεωνάριων του ναυτικού προστάτευε το σημείο. Ο Οκτάβιος περιέμενε.

«Ζητώ συγγνώμη για την ενόχληση», είπε ο Οκτάβιος, σφίγγοντας το χέρι του κυρίου μου. «Γνωρίζω πόσο απασχολημένος πρέπει να είσαι, καθώς επίκειται η εγκατάσταση στο αξίωμά σου».

«Αγαπητέ μου Οκτάβιε, είναι πάντα ευχαρίστησή μου να σε βλέπω. Γνωρίζεις το γραμματέα μου τον Τίρωνα;»

Ο Οκτάβιος μου έριξε μια αδιάφορη ματιά. Παρότι σήμερα τον θυμούνται μόνο ως τον πατέρα του Αυγούστου, εκείνο τον καιρό ήταν αγορανόμος των πληβείων και αρκετά δημοφιλής. Δεν είναι απίθανο να είχε αναρριχηθεί κι αυτός στο αξίωμα της υπατείας αν δεν πέθαινε πρόωρα από πυρετό, περίπου τέσσερα χρόνια μετά την εν λόγω συνάντηση. Ο Οκτάβιος μας οδήγησε σε ένα από τα πολλά, προστατευμένα από τον αέρα, μεγάλα στρατιωτικά λεμβοστάσια, όπου ο σκελετός μιας λιβυρνίδας –αυτού του ταχύπλου πλοίου–, ξαροματωμένης για επισκευή, έστεκε στηριγμένος σε τεράστιους ξύλινους κυλίνδρους. Δίπλα της, πάνω στο χώμα, κειτόταν ένα αντικείμενο τυλιγμένο σε ιστιόπανο. Χωρίς να χάσει χρόνο με εθιμοτυπικές παύσεις, ο Οκτάβιος τράβηξε με μια κίνηση το ύφασμα, αποκαλύπτοντάς μας το γυμνό σώμα ενός αγοριού.

Αν θυμάμαι καλά, ο μικρός ήταν γύρω στα δώδεκα. Το πρόσωπό του ήταν όμορφο και γαλήνιο, με θηλυπρεπή, λεπτά χαρακτηριστικά: ίχνη χρυσής βαφής γυάλιζαν στη μύτη και στις παρειές του, κι ένα υπόλειμμα κόκκινης κορδέλας ήταν δεμένο στις υγρές, καστανές μπούκλες του. Ο λαιμός του ήταν χαρακωμένος, και ο κορμός, κάθετα ανοιγμένος ως τους βουβώνες, με αδειασμένα τα σπλάγγνα. Δεν υπήρχε αίμα, μονάχα αυτή η σκοτεινή επιμηκυσμένη κοιλότητα, σαν του ξεκοιλιασμένου ψαριού, γεμάτη με ποταμίσια λάσπη. Πώς κατάφερε ο Κικέρωνας να αντέξει το θέαμα διατηρώντας την αυτοκυριαρχία του, δεν το ξέρω: το μόνο που ξέρω είναι ότι ξεροκατάπιε με δυσκολία και συνέχισε να κοιτάζει. Όταν τελικά μίλησε, η φωνή του ήχησε βραχνή: «Φρίκη».

«Και δεν είναι μόνο αυτό», είπε ο Οκτάβιος. Ο αγορανόμος κάθισε οκλαδόν, έκλεισε το κεφάλι του νεαρού στις παλάμες του και το γύρισε προς τα αριστερά. Με την κίνηση, η χαίνουσα πληγή στο λαιμό του παιδιού ανοιγόκλεισε φρικτά, σαν δεύτερο στόμα που μας ψιθύριζε μια προειδοποίηση. Ο Οκτάβιος δε φάνηκε να επηρεάζεται στο ελάχιστο από αυτό, αλλά βέβαια, εκείνος ήταν στρατιωτικός και αναμφίβολα συνηθισμένος σε παρόμοια θεάματα. Πιάνοντας τα μαλλιά του αγοριού, τράβηξε προς τα πίσω το κεφάλι, αποκαλύπτοντας ένα βαθούλωμα πάνω από το δεξί αυτί, μια βαθιά εντομή μέσα στην οποία βύθισε τον αντίχειρά του. «Βλέπεις; Φαίνεται ότι τον χτύπησαν από πίσω· μάλλον με πέλεκυ».

«Βαμμένο πρόσωπο. Κόμη στολισμένη με κορδέλα. Χτυπημένος από πίσω με πέλεκυ», επανέλαβε ο Κικέρωνας, με το ρυθμό της ομιλίας του να επιβραδύνεται, καθώς συνειδητοποιούσε πού τον οδηγούσε η λογική του. «Έπειτα του έκοψαν το λαιμό. Και τελικά τον... ξεκοίλιασαν».

«Ακριβώς», είπε ο Οκτάβιος. «Οι δολοφόνοι του πρέπει να πραγματοποίησαν σπλαγχνοσκοπία. Ο νεαρός υπήρξε θύμα θυσίας – μιας ανθρώπινης θυσίας».

Στο άκουσμα αυτών των λόγων, μέσα σ' εκείνο το μισοσκότεινο κρύο μέρος, το δέρμα του αυχένα μου αναρίγησε κι ένιωσα τις τρίχες μου να ορθώνονται. Εκείνη τη στιγμή αντιλήφθηκα ότι βρισκόμουν αντιμέτωπος με το απόλυτο Κακό – με το Κακό ως απτή δύναμη, κραταιά σαν τον κεραυνό.

Ο Κικέρωνας πήρε το λόγο. «Ξέρεις αν υπάρχουν κάποιες εκδηλώσεις θρησκευτικής λατρείας στην πόλη που να προτρέπουν τους πιστούς σε τέτοιες βδελυρές ιεροτελεστίες;» ρώτησε τον αγορανόμο.

«Καμιά. Βέβαια, έχουμε ως συνήθως τους Γαλάτες, οι οποίοι φημίζονται για τέτοιες βδελυρές πράξεις. Αυτή την εποχή, όμως, δεν υπάρχουν πολλοί από δαύτους στην πόλη, και οι λίγοι εναπομεινάντες επιδεικνύουν καλή διαγωγή».

«Και ποιο είναι το θύμα; Τον αναζήτησε κανείς;»

«Αυτός ήταν ένας από τους λόγους που ήθελα να έρθεις να δεις και μόνος σου τι συνέβη». Ο Οκτάβιος γύρισε το σώμα μπρού-

μυτα. «Υπάρχουν τα αρχικά του ιδιοκτήτη γραμμένα με δερματοσιζία, εδώ, λίγο πάνω από τη μέση του· βλέπεις; Αυτοί που πέταξαν το σώμα στο ποτάμι μπορεί να μην το πρόσεξαν. “Γ. Αντ. Μ. εγγ. Γ.” Γάιος Αντώνιος, υιός του Μάρκου, εγγονός του Γάιου. Να μια διάσημη οικογένεια για σένα! Το αγόρι ήταν δούλος του συνάρχοντά σου στην υπατεία, του Αντώνιου Υβρίδα». Σηκώθηκε, σκούπισε τα χέρια του στο ιστιόπανο και ξανάριξε αδιάφορα το ύφασμα πάνω στο νεκρό σώμα. «Τι θέλεις να γίνει;»

Ο Κικέρωνας παρατηρούσε τον αξιοθρήνητο σωρό στο έδαφος σαν υπνωτισμένους. «Ποιος γνωρίζει κάτι γι’ αυτό;»

«Κανείς».

«Ο Υβρίδας;»

«Όχι».

«Και το πλήθος απ’ έξω;»

«Κυκλοφορεί μια φήμη σύμφωνα με την οποία έγινε κάποιου είδους τελετουργική δολοφονία. Εσύ ξέρεις περισσότερο από τον οποιονδήποτε άλλον πώς είναι ο όχλος. Λένε ότι η δολοφονία είναι κακός οιωνός, αφού συνέβη την παραμονή έναρξης της υπατείας σου».

«Ίσως να έχουν δίκιο».

«Περάσαμε δύσκολο χειμώνα, και λίγη ηρεμία δε θα έβλαπτε. Σκέφτηκα ότι θα μπορούσαμε να στείλουμε μήνυμα στο Συμβουλευτικό Σώμα των Ποντιφίκων, ζητώντας τους να κάνουν κάποια τελετή εξαγνισμού...»

«Όχι, όχι», απάντησε απότομα ο Κικέρωνας, αποστρέφοντας το βλέμμα από το νεκρό σώμα. «Όχι ιερείς. Οι ιερείς απλώς θα επιδεινώσουν την κατάσταση».

«Τι θα κάνουμε, λοιπόν;»

«Μην το πεις σε κανέναν. Κάψε τη σορό όσο το δυνατόν πιο γρήγορα. Μην αφήσεις κανένα να τη δει. Και απαγόρευσε σε όποιον την έχει ήδη δει, να αποκαλύψει τις λεπτομέρειες, επί ποινη φυλακίσεως».

«Και ο όχλος;»

«Εσύ ασχολήσου με το σώμα. Εγώ θα ασχοληθώ με τον όχλο».

Ο Οκτάβιος ανασήκωσε τους ώμους. «Όπως επιθυμείς». Φαι-

νόταν να μην ανησυχεί. Του απέμενε μόνο μία ημέρα υπηρεσίας στο αξίωμα του αγορανόμου, και μπορούσα να φανταστώ ότι χαιρόταν που θα ξεφορτωνόταν το πρόβλημα.

Ο Κικέρωνας πήγε στην είσοδο και πήρε μερικές βαθιές ανάσες, με αποτέλεσμα να επανέλθει λίγο χρώμα στις παρειές του. Κατόπιν τον είδα, όπως τον έβλεπα τόσο συχνά, να ισιώνει τους ώμους και να παίρνει μια έκφραση αποφασιστικότητας. Βγήκε έξω κι ανέβηκε πάνω σε μια στοίβα ξύλα για να απευθυνθεί στο πλήθος.

«Πολίτες της Ρώμης, με ικανοποίηση διαπίστωσα ότι οι σκοτεινές φήμες που κυκλοφορούν στην πόλη μας είναι αναληθείς!» Ο αέρας ήταν τόσο δυνατός, που ο κύριός μου αναγκαζόταν να φωνάζει για να ακούγεται. «Γυρίστε στα σπίτια και στις οικογένειές σας και απολαύστε το υπόλοιπο των εορτών».

«Μα είδα το σώμα με τα ίδια μου τα μάτια!» φώναξε ένας άνδρας. «Ήταν πραγματική ανθρωποθυσία, μια θυσία-κατάρα στη Δημοκρατία!»

Οι φωνές πολλαπλασιάστηκαν: «Η πόλη είναι καταραμένη!» «Η υπατεία σου είναι καταραμένη!» «Φέρε τους ιερείς!»

Ο Κικέρωνας σήκωσε τα χέρια. «Ναι· είναι γεγονός ότι το πτώμα βρισκόταν σε φρικτή κατάσταση. Τι περιμένατε, όμως; Ο καημένος ο μικρός έμεινε πολύ καιρό μες στο νερό. Τα ψάρια πεινάνε· και τρώνε όπου βρουνε. Επιθυμείτε στ' αλήθεια να φέρω ιερέα; Τι να κάνει; Να ευλογήσει τα ψάρια;» Κάποιοι άρχισαν να γελάνε. «Από τότε οι Ρωμαίοι φοβούνται τα ψάρια; Πηγαίνετε σπίτια σας. Διασκεδάστε. Μεθαύριο έχουμε καινούργια χρονιά και καινούργιους υπάτους, ο ένας από τους οποίους –να είστε βέβαιοι γι' αυτό–, θα κάνει ό,τι περνάει απ' το χέρι του για να διασφαλίσει την ευημερία σας!»

Για τη ρητορική δεινότητα του Κικέρωνα δεν ήταν και καμιά σπουδαία αγόρευση, πέτυχε όμως αυτό στο οποίο εκείνος αποσκοπούσε. Μέχρι και επευφημίες ακούστηκαν. Ο Κικέρωνας κατέβηκε μ' ένα σάλτο από το αυτοσχέδιο βήμα. Οι λεγεωνάριοι μας άνοιξαν δρόμο μέσα στο πλήθος και ξεκινήσαμε γρήγορα για την πόλη. Φτάνοντας στην πύλη, έριξα πίσω μου μια ματιά. Εκεί όπου

τελείωνε το πλήθος, κάποιιοι είχαν ήδη αρχίσει να απομακρύνονται, αναζητώντας νέους περισπασμούς. Στράφηκα προς τον κύριό μου να τον συγχαρώ για την αποτελεσματικότητα των σχολίων του, εκείνος όμως είχε σκύψει πάνω από το χαντάκι στην άκρη του δρόμου κι έκανε εμετό.

Αυτή ήταν η κατάσταση της Ρώμης παραμονές της υπατείας του Κικέρωνα – ένας κυκεώνας πείνας, φημών και ανησυχίας· ανάπηροι παλαίμαχοι στρατιώτες και χρεοκοπημένοι αγρότες επαιτούσαν σε κάθε γωνιά· παντού διακρίνονταν συμμορίες μεθυσμένων νεαρών θορυβοποιών που τρομοκρατούσαν τους μαγαζάτορες, και γυναίκες καλών οικογενειών που εκπορνεύονταν ανοιχτά έξω από τα καπηλειά· ξαφνικές πυρκαγιές, βίαιες καταγίδες, ασέληνες νύχτες, νεκροφάγα σκυλιά, φανατικοί και χρησιμοδότες, επαίτες, φιλέριδες – όλα αυτά συνέθεταν μια θλιβερή εικόνα. Ο Πομπήιος εξακολουθούσε να λείπει με τις λεγεώνες του στην Ανατολή, και, κατά την απουσία του, μια παράξενη, ευμετάβλητη διάθεση στροβιλιζόταν μέσα στους δρόμους της πόλης σαν ποταμίσια ομίχλη, κάνοντας τους πάντες νευρικούς. Υπήρχε διάχυτη η αίσθηση ότι κάποιο μεγάλο γεγονός βρισκόταν εν τη γενέσει του – καμιά ξεκάθαρη ιδέα για το τι θα μπορούσε να είναι αυτό. Ψιθυριζόταν ότι οι νέοι τριβούνιοι συνεργάζονταν με τον Καίσαρα και τον Κράσσο καταρτίζοντας ένα τεράστιο, μυστικό σχέδιο για να δωρίσουν κρατική γη στους φτωχούς της πόλης. Ο Κικέρωνας είχε προσπαθήσει να μάθει περισσότερα για το θέμα, οι προσπάθειές του ωστόσο δεν είχαν τελεσφορήσει. Σίγουρα οι πατρίκιοι θα αντιστέκονταν σε ένα τέτοιο σχέδιο, ό,τι κι αν ήταν αυτό. Η έλλειψη αγαθών ήταν μεγάλη, τα τρόφιμα, πολύτιμα, τα μαγαζιά, άδεια. Ακόμη και οι τοκιστές είχαν πάψει να εκχωρούν δάνεια.

Όσο για το συνάρχοντα του Κικέρωνα, τον Αντώνιο Υβρίδα –κατά κυριολεξία, τον Αντώνιο-υβρίδιο,μισό άνδρα και μισό κτήνος–, αυτός ήταν και παράτολμος και ανόητος, όπως ακριβώς θα περίμενε κανείς να είναι κάποιος που είχε διεκδικήσει την υπο-

ψηφιοτήτα για την υπατεία από κοινού με τον ορκισμένο εχθρό του Κικέρωνα, τον Κατιλίνα. Παρ' όλα αυτά, γνωρίζοντας τις δυσκολίες που θα αντιμετώπιζαν αμφότεροι, και διαισθανόμενος την ανάγκη για συμμάχους, ο κύριός μου είχε καταβάλει μεγάλες προσπάθειες προκειμένου να εξομαλύνει τις μεταξύ τους σχέσεις. Δυστυχώς, αυτές οι προσπάθειες αποδείχτηκαν άκαρπες, και θα εξηγήσω το λόγο. Κατά παράδοση, οι δύο εκλεγμένοι ύπατοι μάθαιναν ποια επαρχία θα διοικούσε ο καθένας μετά το πέρας της ετήσιας θητείας του, συμμετέχοντας στην κλήρωση του Οκτωβρίου. Ο Υβρίδας, που ήταν βουτηγμένος ως το λαιμό στα χρέη, είχε το βλέμμα του στραμμένο στα ανυπότακτα πλην προσοδοφόρα εδάφη της Μακεδονίας, όπου προσδοκούσε να δημιουργήσει μια τεράστια περιουσία. Εντούτοις, προς μεγάλη του απογοήτευση, αντί για τον κλήρο της Μακεδονίας τράβηξε αυτόν των ειρηνικών βοσκοτόπων της Εντεύθεν των Άλπεων Γαλατίας, μιας επαρχίας που χαρακτηριζόταν από την ηρεμία και την αδράνεια κοιμισμένου βοδιού. Ο Κικέρωνας ήταν αυτός που τράβηξε τον κλήρο της Μακεδονίας, κι όταν το αποτέλεσμα ανακοινώθηκε στη σύγκλητο, στο πρόσωπο του Υβρίδα αποτυπώθηκε μια τέτοια παιδιάστικη έκφραση κατάπληξης και θυμού, που η αίθουσα σείστηκε συθέμελα από τα γέλια. Έκτοτε οι δυο τους δεν είχαν ανταλλάξει ούτε λέξη.

Δεν ήταν αξιοπερίεργο, λοιπόν, που ο κύριός μου δυσκολευόταν τόσο πολύ να συντάξει την εναρκτήρια ομιλία του και που, όταν επιστρέψαμε από το ποτάμι στο σπίτι και προσπάθησε να συνεχίσει την υπαγόρευση, έχανε διαρκώς τα λόγια του. Σταματούσε ξαφνικά, στύλωνε αφηρημένα το βλέμμα στο κενό, και αναρωτιόταν φωναχτά γιατί το αγόρι είχε δολοφονηθεί μ' αυτό τον τρόπο και ποια σημασία είχε το γεγονός ότι ο νεαρός δούλος ανήκε στον Υβρίδα. Συμφωνούσε με τον Οκτάβιο: οι πιθανότεροι ένοχοι ήταν οι Γαλάτες, αφού η ανθρωποθυσία αποτελούσε αναμφισβήτητα μέρος των λατρευτικών εκδηλώσεών τους. Αποφάσισε να στείλει μήνυμα σε ένα φίλο του, τον Κόιντο Φάβιο Σάγκα, τον βασικό εκπρόσωπο των Γαλατών στη σύγκλητο, ζητώντας του να τον πληροφορήσει εμπιστευτικά αν μία τέτοια θηριωδία θα μπο-

ρούσε να είναι δυνατή. Όμως, προτού περάσει καλά καλά μια ώρα, ο Σάγκας έστειλε μία μάλλον χολωμένη επιστολή, απαντώντας αρνητικά με κατηγορηματικό τρόπο και επισημαίνοντας ότι οι Γαλάτες θα το θεωρούσαν μέγιστη προσβολή εάν ο εκλεγμένος ύπατος συνέχιζε να επιμένει σε τέτοιες επιζήμιες για τους ίδιους εικοτολογίες. Ο Κικέρωνας αναστέναξε, πέταξε στην άκρη την επιστολή, και επιχείρησε να ξαναβρεί τον ειρμό των σκέψεών του. Στάθηκε αδύνατο όμως να τις συνταιριάξει σε κάτι λογικό, κι έτσι, λίγο πριν από το ηλιοβασίλεμα, ζήτησε ξανά το μανδύα και τα υποδήματά του.

Είχα υποθέσει ότι σχεδίαζε να κάνει έναν περίπατο στους δημόσιους κήπους, όχι μακριά από το σπίτι, όπου πήγαινε συχνά όταν συνέτασσε τους λόγους του. Όταν όμως φτάσαμε στο φρύδι του λόφου, αντί να στρίψει δεξιά, ο κύριός μου συνέχισε προς την Εσκυλίνη Πύλη, και τότε συνειδητοποίησα κατάπληκτος ότι σκόπευε να περάσει το ιερό σύνορο και να μπει στην περιοχή όπου γινόταν η καύση των νεκρών – σημείο το οποίο συνήθιζε να αποφεύγει με κάθε τρόπο. Περάσαμε τους αχθοφόρους με τις χειράμαξές τους που περίμεναν πελάτες λίγο έξω από την πύλη, και στη συνέχεια την –ορατή από όλα τα σημεία– επίσημη κατοικία του δήμου, ο οποίος, ως επιτετραμμένος εκτελεστής, απαγορευόταν να ζει εντός των συνόρων της πόλης. Εντέλει μπήκαμε στο ιερό άλσος της Λιβιτίνης*, έναν τόπο γεμάτο από κρώζουσες κουρούνες, και πλησιάσαμε στο ναό. Εκείνο τον καιρό ο ναός ήταν η έδρα της συντεχνίας των νεκροπομπών: το μέρος όπου μπορούσε κανείς να αγοράσει όλα τα χρειώδη για μια κηδεία, από τα απαραίτητα για να μυρώσει τον νεκρό μέχρι το ανάκλιτρο πάνω στο οποίο αποτεφρωνόταν το σώμα. Ο Κικέρωνας μου ζήτησε χρήματα, κι ύστερα πήγε να μιλήσει σ' έναν ιερέα. Του έδωσε το βαλάντιο, κι αμέσως εμφανίστηκαν δύο επαγγελματίες μοιρολογήτρες. Κατόπιν μου έκανε νόημα να πάω κοντά του. «Μόλις που προλάβαμε», μου είπε.

* Η Επιτύμβια Αφροδίτη. Στο ναό της, στη Ρώμη, πουλούσαν ή μίσθωναν τα προς ταφήν χρήσιμα, και ανέγραφαν τους νεκρούς. (Σ.τ.Μ.)

Τι παράξενη πομπή πρέπει να ήμαστε, έτσι όπως διασχίζαμε εφ' ενός ζυγού το Πεδίο του Εσκυλίνου Λόφου – οι μοιρολογήτρες επικεφαλής, κρατώντας δοχεία με θυμίαμα, κατόπιν ο εκλεγμένος ύπατος, πίσω εγώ. Βαδίζαμε μες στο μούχρωμα, περικυκλωμένοι από τις λικνιζόμενες φλόγες της νεκρικής πυράς, τις οίμωγες των πενθούντων και την αρρωστημένη οσμή του θυμιάματος – δυνατή οσμή, αλλά όχι σε τέτοιο βαθμό ώστε να καλύψει τη δυσωδία του καιόμενου θανάτου. Οι μοιρολογήτρες μας οδήγησαν στον δημόσιο νεκροκαύστη, όπου κάμποσα πτώματα στοιβαγμένα πάνω σε μία χειράμαξα προοριζόνταν για την πυρά. Χωρίς ενδύματα και υποδήματα, αυτά τα αζήτητα σώματα ήταν τόσο ορφανεμένα στο θάνατο όσο ορφανεμένα είχαν υπάρξει και στη ζωή. Μόνο το άψυχο κορμί του δολοφονημένου παιδιού ήταν καλυμμένο: το αναγνώρισα από το καμωμένο από ιστιόπανο σάβανο, μέσα στο οποίο το αγόρι ήταν τώρα σφιχτά ραμμένο. Την ώρα που δύο βοηθοί το πετούσαν χωρίς δυσκολία πάνω στη μεταλλική σχάρα, ο Κικέρωνας έκλινε με σεβασμό το κεφάλι και οι μισθωμένες μοιρολογήτρες άρχισαν να μοιρολογούν – ένα ιδιαζόντως θορυβώδες μοιρολόι –, ελπίζοντας αναμφίβολα σε γερό φιλοδώρημα. Οι φλόγες θέρειψαν με τον αέρα, κι έπειτα κατακάθισαν· πολύ σύντομα, όλα είχαν τελειώσει: το αγόρι είχε φύγει για την όποια μοίρα μάς περιμένει όλους μας.

Ήταν μία σκηνή που ποτέ δεν μπόρεσα να ξεχάσω.

Η μεγαλύτερη ευσπλαχνία της Θείας Πρόνοιας προς το ανθρώπινο γένος είναι χωρίς αμφιβολία η άγνοιά του για το μέλλον. Φανταστείτε να γνωρίζαμε την κατάληξη των ελπίδων και των σχεδίων μας ή να μπορούσαμε να δούμε με ποιον τρόπο μάς μέλλεται να πεθάνουμε – πόσο καταρρακωμένη θα ήταν η ζωή μας! Αντί γι' αυτό, ζούμε βυθισμένοι στην άγνοια, περνώντας από τη μια ημέρα στην άλλη, ευτυχισμένοι σαν ζώα. Αναπόφευκτα, όμως, τα πάντα κάποτε γίνονται σκόνη. Κανένα ανθρώπινο ον, κανένα σύστημα, καμιά εποχή, τίποτε δεν μπορεί να ξεφύγει απ' αυτόν το νόμο· τα πάντα κάτω από τα άστρα θα αφανιστούν· και η πιο σκληρή πέτρα κάποτε θα τριφτεί. Τίποτε δε μένει· τίποτε, παρά μόνο τα λόγια.

Μ' αυτές τις σκέψεις, και με αναπτρωμένη την ελπίδα ότι θα ζήσω αρκετά για να ολοκληρώσω τούτο το έργο, θα σας διηγηθώ την αξιομνημόνευτη ιστορία της θητείας του Κικέρωνα στην υπατεία της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας, και τα δεινά που υπέστη μέσα στα τέσσερα χρόνια που την ακολούθησαν – μ' άλλα λόγια, θα σας μιλήσω για τη χρονική περίοδο που εμείς οι θνητοί αποκαλούμε *lustrum**, αλλά που για τους θεούς δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα ανεπαίσθητο ανοιγοκλείσιμο των βλεφάρων.

* *Lustrum*: 1) Καθαρισμός, εξαγνισμός. 2) Καθαρήθριος θυσία που επιτελείτο κάθε πέντε χρόνια στη Ρώμη από τους κήνσορες (τιμητές), υπέρ των πολιτών. 3) Πενταετία, πενταετηρίδα. (Σ.τ.Μ.)

II

ην επόμενη ημέρα, παραμονή της εγκατάστασης του Κικέρωνα στο αξίωμα της υπατείας, χιόνισε: ήταν μια βαριά χιονόπτωση, απ' αυτές που παρατηρούνται μονάχα στα βουνά. Το χιόνι έντυσε τους ναούς του Καπιτωλίου με κατάλευκο μαλακό μάρμαρο και σκέπασε μ' ένα λευκό σάβανο, παχύ όσο το χέρι άνδρα, ολόκληρη την πόλη. Δεν είχα ξαναδεί ποτέ τέτοιο φαινόμενο ούτε, παρά τη μεγάλη ηλικία μου, είχα ακούσει να το ιστορούν. Χιόνι στη Ρώμη; Σίγουρα επρόκειτο για οιννό. Τίνος πράγματος, όμως;

Ανεληρέαστος, ο Κικέρωνας έμεινε κλεισμένος στο γραφείο του, δίπλα σ' ένα μικρό αναμμένο πύραυνο, και συνέχισε να εργάζεται πάνω στην ομιλία του. Δεν πίστευε στους οιννούς. Όταν μπήκα μέσα τρέχοντας και του ανέφερα για το χιόνι, περιορίστηκε να ανασηλώσει αδιάφορα τους ώμους. «Και λοιπόν;» είπε. Ξεκίνησα διστακτικά να του παραθέτω τα επιχειρήματα των στωικών υπέρ της οιννοσκοπίας –ότι αν υπάρχουν θεοί, τότε πρέπει να νοιάζονται για μας τους ανθρώπους, κι ότι αν νοιάζονται για μας, τότε πρέπει να μας στέλνουν σημάδια της βούλησής τους–, εκείνος όμως μ' έκοψε γελώντας: «Είναι βέβαιο ότι οι θεοί, δεδομένων των υπερφυσικών δυνάμεών τους, μπορούσαν να βρουν πιο εύγλωττο τρόπο επικοινωνίας από τις χιονονιφάδες. Γιατί να μη μας στείλουν μια επιστολή;» Έστρεψε ξανά την προσοχή του

στη δουλειά του, κουνώντας το κεφάλι και γελώντας με την ευπιστία μου. «Έλα τώρα, Τίρωνα, γύρισε στα καθήκοντά σου, και φρόντισε να μη με ξαναενοχλήσει κανείς».

Έφυγα, έχοντας πειθαρχήσει, έλεγξα τις λεπτομέρειες για την επίσημη πομπή της επομένης, και ύστερα επιλήφθηκα της αλληλογραφίας του κυρίου μου. Είχα ήδη κλείσει δεκαέξι χρόνια ως γραμματέας του, και δεν υπήρχε τομέας του βίου του, δημόσιου ή ιδιωτικού, που να μου είναι άγνωστος. Εκείνο τον καιρό συνήθιζα να εργάζομαι σ' ένα πτυσσόμενο φορητό γραφείο, έξω ακριβώς από το μελετητήριο του κυρίου μου, διώχνοντας τους ανεπιθύμητους επισκέπτες και έχοντας τ' αυτιά μου τεντωμένα για την περίπτωση που με καλούσε. Ήταν από αυτή τη θέση που εκείνο το πρωί άκουγα τους θορύβους του σπιτιού: την Τερεντία να μπαινοβγαίνει στην τραπεζαρία αποπαιρνοντας τις υπηρετρίες για τα χειμερινά άνθη που είχαν διαλέξει και που δεν άρμοζαν στην καινούργια κοινωνική θέση του συζύγου της, και επιπλήττοντας τη μαγείρισσα για την ποιότητα του αποψινού δείπνου· τον μικρό Μάρκο, που κόντευε να κλείσει τα δύο του χρόνια, να την ακολουθεί με ασταθή βήματα, ξεφωνίζοντας ενθουσιασμένος με το χιόνι· και την αγαπημένη μου δεκατριάχρονη Τυλλία, που θα παντρευόταν το φθινόπωρο, να εξασκεύεται στο ελληνικό εξάμετρο με τον προγυμναστή της.

Είχα τόση δουλειά, που δεν μπόρεσα να ξαναβγώ έξω παρά όταν είχε πια μεσημεριάσει. Παρότι ήταν νωρίς, ο δρόμος ήταν ασυνήθιστα έρημος. Η πόλη έμοιαζε βουβή, ανησυχητικά σιωπηλή, λες και ήταν μεσάνυχτα. Ο ουρανός είχε ένα ξέθωρο χρώμα, η χιονόπτωση είχε σταματήσει, και στις επιφάνειες είχε σχηματιστεί μια λαμπυρίζουσα κρούστα από τον πάγο. Ακόμη και τώρα –διότι αυτές είναι οι παραξενιές της μνήμης των πολύ ηλικιωμένων– μπορώ να θυμηθώ πώς ένιωσα σπάζοντας αυτή την κρούστα με την αιχμή του υποδήματός μου. Πήρα μια τελευταία ανάσα απ' αυτό τον παγωμένο, αναζωογονητικό αέρα και γύριζα για να ξαναμπώ στη ζεστασιά του σπιτιού όταν άκουσα, πολύ αχνά μέσα στην ησυχία, το κροτάλισμα ενός μαστιγίου και άνδρες να φωνάζουν και να βογκούν. Την επόμενη στιγμή είδα ένα

φορητό ανάκλιτρο που το βαστούσαν τέσσερις δούλοι με στολή υπηρετικού προσωπικού να εμφανίζεται ταλαντευόμενο από τη γωνία. Ένας επιστάτης που κάλπαζε με το άλογό του δίπλα στο φορείο τίναξε το μαστίγιό του προς το μέρος μου.

«Ε, εσύ!» φώναξε. «Αυτή είναι η οικία του Κικέρωνα;»

Όταν του απάντησα καταφατικά, ο άνδρας γύρισε το κεφάλι προς τα πίσω. «Αυτός είναι ο δρόμος!» φώναξε, κι ύστερα μαστίγωσε με τόση δύναμη τον πιο κοντινό του δούλο, που ο κακομοίρης λίγο έλειψε να σκοντάψει. Για να μπορεί να περπατάει στο χιόνι έπρεπε να ανεβάζει τα γόνατά του ψηλά ως τη μέση του, και μ' αυτόν ακριβώς τον τρόπο συνέχισε να προχωρεί με δυσκολία προς το μέρος μου. Πίσω του εμφανίστηκε ένα δεύτερο φορητό ανάκλιτρο, κι ύστερα ένα τρίτο, κι ένα τέταρτο. Σταμάτησαν όλα έξω από το σπίτι, και μόλις οι δούλοι απόθεσαν το φορτίο τους, βούλιαξαν στο χιόνι, καταρρέοντας πάνω στα ξύλινα χερούλια σαν εξαντλημένοι λαμνοκόποι στα κουπιά τους. Αυτή η εικόνα δε μου άρεσε καθόλου.

«Μπορεί αυτή να είναι η οικία του Κικέρωνα», διαμαρτυρήθηκα, «αλλά ο κύριός μου δε δέχεται επισκέπτες».

«Εμάς θα μας δεχτεί!» ακούστηκε μια γνώριμη φωνή μέσα από το πρώτο ανάκλιτρο. Ένα οστεώδες, ίδιο με αρπάγη πουλιού χέρι παραμέρισε το παραπέτασμα, για να αποκαλυφθεί ο αρχηγός της φατριάς των πατρικίων στη σύγκλητο, ο Κόιντος Λουτάτιος Κάτουλος. Ήταν κουκουλωμένος με γούνες ζώων μέχρι απάνω, ως το μυτερό πιγούνι του, πράγμα που τον έκανε να μοιάζει με μεγάλη, μοχθηρή νυφίτσα.

«Συγκλητικέ», είπα, κάνοντας μια υπόκλιση, «θα τον ενημερώσω ότι βρισκεσαι εδώ».

«Και όχι μόνο εγώ», είπε ο Κάτουλος.

Κοίταξα πιο κάτω στο δρόμο. Αυτός που κατέβαινε με κόπο από το δεύτερο ανάκλιτρο, αναθεματίζοντας τα γέρικα, κακοπαθημένα από τις μάχες κόκαλά του, ήταν ο κατακτητής του Ολύμπου και πατέρας της σύγκλητου, ο Βατίας Ισαυρικός, ενώ λίγα βήματα πιο πέρα έστεκε ο μεγάλος αντίπαλος του Κικέρωνα στα δικαστήρια, ο αγαπημένος συνήγορος των πατρικίων, ο Κόιντος

Ορτένσιος. Αυτός ο τελευταίος έτεινε με τη σειρά του το χέρι του προς έναν τέταρτο συγκλητικό, το ξεδοντιασμένο, ζαρωμένο, καστανόχρωμο πρόσωπο του οποίου δεν μπορούσα να συνδέσω με κάποιο όνομα. Ο γέροντας φαινόταν εντελώς εξασθενημένος, και υπέθεσα ότι πρέπει να είχε πάψει να παρακολουθεί τις συνεδριάσεις της συγκλήτου εδώ και πολύ καιρό.

«Ευγενείς κύριοι», είπα, ασκώντας στο έπακρο την τέχνη της κολακείας, «ακολουθήστε με, παρακαλώ, και θα ενημερώσω τον εκλεγμένο ύπατο».

Ψιθύρισα στο θυρωρό να τους περάσει στο tablinum*, κι εγώ κατευθύνθηκα βιαστικά προς το γραφείο του Κικέρωνα. Καθώς πλησίαζα, άκουγα τη φωνή του να υψώνεται σ' ένα ρητορικό παροξυσμό –«Στους πολίτες της Ρώμης λέγω, αρκετά!»– κι όταν άνοιξα την πόρτα, τον βρήκα να στέκει με την πλάτη του σε μένα, απευθυνόμενος στους δύο βοηθούς γραμματείς, τον Σωσίθεο και τον Λαυρέα, με το χέρι του τεντωμένο, με τον αντίχειρα και τον μέσο του ενωμένους έτσι ώστε να σχηματίζουν κύκλο. «Και σε σένα, Τίρωνα», συνέχισε χωρίς να γυρίσει προς το μέρος μου, «λέγω: δε θέλω άλλες αναθεματισμένες διακοπές! Τι οιωνό μας έστειλαν πάλι οι θεοί; Βροχή βατράχων;»

Οι δύο γραμματείς έβαλαν τα γέλια. Όντας στο κατώφλι της πραγμάτωσης της μεγαλύτερης και πλέον ένθερμης φιλοδοξίας της ζωής του, ο κύριός μου είχε βγάλει τις ανησυχίες της προηγούμενης ημέρας απ' το μυαλό του και βρισκόταν σε εξαιρετική διάθεση.

«Ήρθε μια αντιπροσωπεία της συγκλήτου να σε δει».

«Αυτό, μάλιστα! Αυτό είναι κακός οιωνός. Ποιοι βρίσκονται εκεί μέσα;»

«Ο Κάτουλος, ο Ισαυρικός, ο Ορτένσιος, κι ένας άλλος που δεν αναγνωρίζω».

«Η αφρόκριμα της αριστοκρατίας; Εδώ;» Γύρισε το κεφάλι και με κάρφωσε με το βλέμμα. «Και μ' αυτό τον καιρό; Δεν πρέπει να

* Λατινικά στο πρωτότυπο: η αίθουσα υποδοχής και ψυχαγωγίας της οικίας, το σαλόνι. (Σ.τ.Μ.)

έχουν πατήσει ποτέ το πόδι τους σε μικρότερο σπίτι! Τι θέλουν;»
«Δεν ξέρω».

«Καλά· φρόντισε πάντως να κρατήσεις λεπτομερειακές σημειώσεις». Έστρωσε την τήβεννό του, σήκωσε το κεφάλι και πρότεινε το πιγούνι του. «Πώς φαίνομαι;»

«Υπατικός», τον διαβεβαίωσε.

Πατώντας πάνω στα πεταμένα προσχέδια της ομιλίας του, ο Κικέρωνας βγήκε από το δωμάτιο και κατευθύνθηκε στην αίθουσα υποδοχής. Ο θυρωρός είχε φέρει καθίσματα για τους επισκέπτες μας, μόνο ένας όμως καθόταν – ο γερο-συγκλητικός που δεν αναγνώριζα, αυτός με τη μόνιμη τρεμούλα. Οι άλλοι έστεκαν μαζί, ο καθένας με τον ακόλουθό του στο πλευρό του, εμφανέστατα αμήχανοι από το γεγονός ότι βρισκόνταν στο σπίτι αυτού του ταπεινής καταγωγής «καινούργιου προσώπου», το οποίο τόσο απρόθυμα είχαν υποστηρίξει στις εκλογές για την υπατεία. Ο Ορτένσιος μάλιστα, κρατούσε ένα μανδήλιο στη μύτη του, λες και η έλλειψη αριστοκρατικής καταγωγής τού Κικέρωνα θα μπορούσε να είναι μεταδοτική.

«Κάτουλε», είπε σε φιλικό τόνο ο κύριός μου μπαίνοντας στο δωμάτιο, «Ισαυρικό, Ορτένσιε· τιμή μου». Ένευσε στον καθένα από τους πρώην τρεις υπάτους, όταν όμως έφτασε στον τέταρτο συγκλητικό, πρόσεξα ότι η περίφημη μνήμη του τον πρόδωσε στιγμιαία. «Ραβίριε», άρθρωσε εντέλει, έπειτα από σύντομη προσπάθεια. «Ο Γάιος Ραβίριος, σωστά;» Του έτεινε το χέρι, ο ηλικιωμένος άνδρας όμως δεν αντέδρασε, και ο Κικέρωνας μετέστρεψε με άνεση τη χειρονομία σε μια πληθωρική επίδειξη του χώρου. «Καλωσόρισες στο σπίτι μου. Τι χαρά!»

«Δεν είναι καθόλου χαρά», μίλησε ο Κάτουλος.

«Είναι αίσχος», είπε ο Ορτένσιος.

«Πόλεμος είναι», δήλωσε ο Βατίας Ισαυρικός. «Πόλεμος, και τίποτε λιγότερο».

«Λυπάμαι πολύ που το ακούω», αποκρίθηκε με ευχάριστη διάθεση ο Κικέρωνας. Δεν τους έπαιρνε πάντα στα σοβαρά. Όπως πολλοί άλλοι πλούσιοι προχωρημένης ηλικίας, έτσι κι αυτοί είχαν την τάση να αντιμετωπίζουν την παραμικρή διατάραξη της

προσωπικής τους γαλήνης ως επιβεβαίωση του επικείμενου τέλους του κόσμου.

Ο Ορτένσιος χτύπησε τα δάχτυλά του, και ο ακόλουθός του έδωσε στον Κικέρωνα ένα νομικό έγγραφο σφραγισμένο με μια μεγάλη, βαριά σφραγίδα. «Το Συμβούλιο των Τριβούνων επέδωσε χθες αυτό το ένταλμα στον Ραβίριο».

Στο άκουσμα του ονόματός του, ο Ραβίριος σήκωσε το βλέμμα. «Μπορώ να πάω σπίτι μου;» ρώτησε παρακλητικά.

«Αργότερα», απάντησε σε αυστηρό τόνο ο Ορτένσιος, και ο γέροντας έσκυψε ξανά το κεφάλι.

«Ένταλμα στον Ραβίριο;» επανέλαβε ο Κικέρωνας, κοιτώντας τον σαστισμένος. «Και για ποιο έγκλημα θα μπορούσε να είναι ικανός ο Ραβίριος;» Ο κύριός του ανέγνωσε δυνατά το ένταλμα για να μπορέσω να κρατήσω σημειώσεις. «*“Διά του παρόντος, απαγγέλλεται στον Γάιο Ραβίριο η κατηγορία της δολοφονίας του τριβούνου Λεύκιου Σατουρνίνου και η παραβίαση της ιερής περιοχής του κτίσματος της συγκλήτου”*». Σήκωσε το κεφάλι, εμβρόντητος. «Ο Σατουρνίνος; Μα πρέπει να έχουν περάσει –πόσα;– σαράντα χρόνια από τότε που δολοφονήθηκε».

«Τριάντα έξι», τον διόρθωσε ο Κάτουλος.

«Και ο Κάτουλος ξέρει», είπε ο Ισαυρικός, «γιατί βρισκόταν εκεί. Όπως ήμουν κι εγώ».

«Ο Σατουρνίνος!» είπε ο Κάτουλος, φτύνοντας κυριολεκτικά το όνομα σαν να ’ταν δηλητήριο. «Τι αχρείος! Η δολοφονία του δεν ήταν έγκλημα· ήταν κοινωνική ευεργεσία». Ο συγκλητικός έστρεψε το βλέμμα του μακριά, σαν να ατένιζε σε κάποιο ναό μια μνημειώδη τοιχογραφία με ιστορικό θέμα: *Η δολοφονία του Σατουρνίνου στη σύγκλητο*. «Τον βλέπω όσο καθαρά μπορώ να δω κι εσένα, Κικέρωνα. Ο Σατουρνίνος ήταν από τους χειρότερους τριβούνους στην ιστορία της Δημοκρατίας, ένας δημαγωγός που εξήπτε τα κοινωνικά λάθη. Δολοφόνησε τον υποψήφιό μας για την υπατεία, και η σύγκλητος τον ανακήρυξε δημόσιο εχθρό. Έπειτα απ’ αυτό, οι πληβείοι τον εγκατέλειψαν. Προτού όμως προλάβουμε να τον βάλουμε στο χέρι, πήγε και οχυρώθηκε μαζί με τη συμμορία του στο Καπιτώλιο. Γι’ αυτό και εμείς

φράξαμε τους αγωγούς του νερού! Δική σου ήταν η ιδέα, Βατία».

«Πράγματι». Η ανάμνηση έκανε τα μάτια του ηλικιωμένου στρατηγού να λάμπουν. «Ήξερα πώς να διευθύνω μια πολιορκία, ακόμη και τότε».

«Φυσικά, παραδόθηκαν έπειτα από καναδυό μέρες, και μεταφέρθηκαν στο κτίριο της συγκλήτου, όπου θα παρέμεναν μέχρι τη δίκη τους. Δεν μπορούσαμε όμως να είμαστε σίγουροι ότι δε θα δοκίμαζαν να αποδράσουν ξανά, κι έτσι ανεβήκαμε στη στέγη του κτιρίου, ξηλώσαμε τα κεραμίδια κι αρχίσαμε να τους πετροβολούμε. Δεν είχαν πού να κρυφτούν. Έτρεχαν πέρα-δώθε, σκούζοντας σαν ποντικοί στο χαντάκι. Έπρεπε να δεις πώς είχε γίνει από το πετροβόλημα ο Σατουρνίνος λίγο πριν αναχωρήσει για τον κάτω κόσμο. Αγνώριστος!»

«Και ο Ραβίριος ήταν μ' εσάς τους δυο στη στέγη;» ρώτησε ο Κικέρωνας. Σήκωσα το βλέμμα από τις σημειώσεις μου κι έριξα μια ματιά στον ηλικιωμένο άνδρα, που καθόταν ανέκφραστος, με το κεφάλι του να τρέμει ελαφρώς: αδύνατον να τον φανταστώ να εμπλέκεται σε τέτοια βαναυσότητα.

«Ω, ναι, εκεί ήταν», το επιβεβαίωσε ο Ισαυρικός. «Πρέπει να ήμαστε καμιά τριανταριά. Τι εποχές κι εκείνες!» πρόσθεσε σφίγγοντας τα δάχτυλά του, για να σχηματίσει μια γροθιά όλο ρόζους. «Τότε το έλεγε ακόμα η καρδιά μας!»

«Το σημαντικό», είπε κουρασμένα ο Ορτένσιος –ήταν νεότερος από τους υπόλοιπους και, προφανώς, είχε βαρεθεί ν' ακούει και να ξανακούει την ίδια ιστορία– «δεν είναι η παρουσία του Ραβίριου, αλλά το έγκλημα για το οποίο κατηγορείται».

«Το οποίο είναι τι; Δολοφονία;»

«*Perduellio*».

Πρέπει να ομολογήσω ότι δεν είχα ακούσει ποτέ μου τον όρο, και ο Κικέρωνας αναγκάστηκε να τον συλλαβίσει για να μπορέσω να τον γράψω. «*Perduellio*», εξήγησε ο κύριός μου, «ονόμαζαν οι αρχαίοι την προς την πατρίδα προδοσία με κάθε τρόπο». Στράφηκε στον Ορτένσιο. «Γιατί να επικαλεστούν έναν τέτοιο παρωχημένο νόμο; Γιατί να μην κατηγορήσουν απλώς τον Ραβίριο για προδοσία, και να τελειώνουν με την υπόθεση;»

Έτος 62 π.Χ. Σε μια εποχή πολιτικών τινάνων, ο Κικέρωνας κρατάει τα σκήπτρα. Ωστόσο, λίγο μετά την εγκατάστασή του στο αξίωμα της υπατείας, ανακαλύπτει την ύπαρξη μιας συνωμοσίας με σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης και τη βίαιη ανάληψη της εξουσίας. Της συνωμοσίας ηγείται ο πατρικίος Κατιλίνας, υποστηριζόμενος από διάφορες μυστηριώδεις φατρίες: φηρολογείται ότι συμμετέχει ακόμα και ο Καίσαρας. Ο ύπατος, απόρτοπος, αποφασίζει να ξεσκεπάσει την εγκληματική πλεκτάνη.

Οι θεοί, όμως, είναι ανηλεείς. Όταν ο σεξουαλικά αδηφάγος αριστοκράτης και συγκλητικός Κλώδιος δικάζεται με την κατηγορία της βεβήλωσης της γυναικείας λατρείας της Αγαθής Θεάς, ο Κικέρωνας θα βρεθεί μπλεγμένος στην υπόθεση και θα αναγκαστεί να παρουσιαστεί στο δικαστήριο ως βασικός μάρτυρας της πολιτικής αγωγής. Κατέχοντας ήδη τον τίτλο του Πατέρα του Έθνους, έχει δημιουργήσει πολλούς εχθρούς και, καθώς ο Καίσαρας, ο Πομπήιος και ο Κράσσος αναρριχώνται στην εξουσία, συνειδητοποιεί ότι έχει καλλιεργήσει το σπόρο της ίδιας του της πτώσης...

Βασισμένο σε πολυετή έρευνα και αριστοτεχνικά γραμμένο, το Conspirata, αν και αυτοτελές, αποτελεί τη συνέχεια της ιστορίας του Κικέρωνα όπως την αφηγήθηκε ο Ρόμπερτ Χάρις με το διεθνές μπεστ σέλερ Imperium.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ISBN 978-960-453-746-4

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΖΗΣ: 05241

ΔΙΑΒΑΣΩ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΓΙΑΤΙ ΜΕ ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ